

Постановка проблеми, її актуальність. Серед чинників, що визначають актуальність проблеми освіти дорослих можна виділити політичну ситуацію в державі й соціально-економічні зміни в ній, стан ринку праці, перетворення в освіті тощо. Починаючи з середини ХХ ст., освіта дорослих стає одним із найважливіших засобів розвитку суспільства і людини. Пріоритетним напрямом є модернізація освіти, спрямована на удосконалення змісту, форм і методів освітньої діяльності як неперервної, що забезпечує формування особистості, здатної до саморозвитку і навчання упродовж всього життя. В Україні навчання впродовж життя поки що не визнано стратегічним напрямом розвитку вітчизняної системи освіти. Проте, одним із пріоритетних напрямків розвитку освіти дорослих є визнання необхідності і подальше поширення неперервної освіти. Організаційні форми особистісно-професійного розвитку дорослих, технології особистісно-професійного розвитку різних категорій дорослих, зокрема коуч-технології в освіті дорослих сприяють розкриттю внутрішнього потенціалу особистості.

Метою дослідження є визначення доцільності використання коуч-технологій в освіті дорослих, виокремлення коуч-технологій, як технологій особистісного та професійного розвитку особистості.

Виклад основного тексту. Освіта дорослої людини дає їй можливість оновлювати власне світобачення, осучаснити свої знання про дійсність, займатися діяльністю, на яку раніше не вистачало часу або це виходило за межі компетентності. У працях дослідників В. Кудін, О. Глузман, Т. Десятов, В. Жуковський, К. Корсак, О. Огієнко та ін. розглядаються проблеми розвитку освіти дорослих у найбільш розвинених країнах світу. Засновниками

досліджень коучингу у галузі спорту, менеджменту, вважаються Т. Гелві, Т. Дж. Леонард, Дж. Роджерс, Д. Уйтмор та ін. В Україні дослідження технології коучингу в професійній освіті здійснює С. Романова та ін.

Освіта дорослих в усіх її вимірах – формальна, неформальна, професійна і непрофесійна, організована і неорганізована, спрямована на досягнення саморозвитку. Сучасна освіта дорослих в Україні представлена переважно системою післядипломної освіти. Проте, магістратуру можна розглядати як один з видів післядипломної освіти. Навчання у магістратурі відноситься до навчання вже дорослої людини, яка має базову освіту і починає (або вже розпочала) професійну діяльність. Забезпечуючи фахове та особистісне зростання людини, магістратура, покликана уможливити пристосування до швидкоплинних змін у різних сферах, в інформаційно-технологічному суспільстві.

Використання коуч-технологій під час підготовки магістрантів є доцільним, оскільки вони спроможні суттєво прискорювати процеси особистісного розвитку і активізації власного потенціалу тих, хто навчається, що сприятиме у майбутньому ефективнішому виконанню ними своїх професійних обов'язків. Коуч-технології є інструментом результативним і перспективним в індивідуальному і професійному розвитку людини, способом стимулювання творчих здібностей та гнучкості мислення того, хто навчається. Сенс коучингу - пропозиція стати ефективнішим, змінивши підхід до праці, поглибивши усвідомлення і підвищивши власну відповідальність за досягнуті результати. Тим, хто навчається коуч-технології дають можливість стати впевненими у своїх силах, працювати в аудиторії самостійно, зацікавлено, з високою віддачою. Викладачам коучинг надає простір для експериментування з новими навчальними стратегіями.

Як зазначає С. Романова, коучинг визначають як творче партнерство, що дозволяє реалізувати особистісний і професійний потенціал особистості. Коучинг означає наставляти, надихати, тренувати, метою коуч-технологій в освіті дорослих є розкриття внутрішнього потенціалу особистості, розвиток особистості через делегування відповідальності, досягнення високого рівня відповідальності й усвідомлення у всіх учасників коучингу (Романова., 2010: 85). У контексті освіти дорослих коуч-технології – це технології, що вимагають таких відносин викладача і того, хто навчається, що сприяють розкриттю особистості того, хто навчається, його індивідуальних можливостей, коли завданням викладача стає організація процесу самостійного пошуку оптимальних рішень та відповідей на питання, що їх цікавлять. Тому важливим аспектом є попередній практичний досвід тих, хто навчається, адже саме він повинен стати тією базою, що уможлиблює професійне зростання (Рудницьких, 2014: 174). Перенесений у навчальне середовище, коучинг забезпечує набір методик для формування важливих самоосвітніх умінь особистості, а саме: виокремлення, аналізу, подолання труднощів і проблем, які виникатимуть у процесі навчання; ефективного спілкування та навчання в колективі, групі, соціальних мережах; організаторських і управлінських умінь; умінь самоаналізу та самомотивації тощо. Усі ці уміння є одним із проявів і

показників соціальної та професійної зрілості особистості. В основі коуч-підходу в освіті дорослих є вміння викладача формулювати важливі потужні запитання, які сприятимуть визначенню потреб і сподівань, тих хто навчається, стимулюють мислення, змушують мобілізувати попередні знання і досвід, розкрити потенціал. Такі потужні запитання допомагають проаналізувати явище/проблему всебічно, розвивають інтерес до навчання.

Формування умінь самостійного пізнавального пошуку за допомогою коуч-технологій на окремих заняттях полягає у серіях продуманих запитань для визначення цілей і завдань заняття, запитаннях щодо застосування нового матеріалу на практиці чи у професійній діяльності, стимулюванні пошуку нових ідей і рішень, побудові логічних і причинно-наслідкових зв'язків; пошуку шляхів досягнення поставлених завдань та усвідомлення досягнення запланованого. Традиційною коуч-технологією розроблену Дж. Уїтмором, що має чотири стадії, а саме: встановлення цілей, оцінювання, планування діяльності, сама діяльність та моніторинг, які доцільно застосовувати на різних стадіях навчального процесу, є вправи на розвиток умінь постановки цілей і стратегічного планування, такі як GROW - чотири літери назви моделі відповідають першим буквам слів, що означають етапи проведення навчальної дискусії або стадії на шляху до вирішення проблеми:

- перший етап «goal» (у пер. з англ. мета) – визначення цілей і завдань вирішення окресленої проблеми;

- другий етап «reality» (з англ. реальність) – окреслення стану проблеми, визначення ресурсів, знань, необхідних для її вирішення;

- третій етап «option» (з англ. варіант) – пошук можливих шляхів вирішення проблеми, вибір найоптимальніших;

- четвертий етап «will» (з англ. воля) – застосування обраних стратегій, перевірка в дії. SMART (аббревіатура слів «specified» (конкретний), «measurable» (вимірюваний), «agreed» (узгоджений), «realistic» (реалістичний), «timed» (обмежений у часі) або SMAC (аббревіатура слів «specified» (конкретний), «measurable» (вимірюваний), «achievable» (досяжний), «challenging» (стимулюючий); вправи «мозковий штурм», «колесо життя», «асоціації» і «тайм-менеджмент»; ведення щоденників, симуляції, візуалізації, шкалування на визначення своїх умінь, мотивів, обмежень тощо. Зміст перелічених методів базується на триступеневій схемі: мета – дія – результат. Вони навчають тих, хто навчається ставити перед собою завдання і виконувати його (Уїтмор, 2005: 67). Зокрема, технологія SMART тренує вміння ставити чіткі, конкретні, обмежені в часі реалістичні цілі, досягнення яких матиме суттєвий вплив на особисте або професійне життя; цей вплив вимірюється певними конкретними категоріями та узгоджуються із життєвими планами і теперішньою ситуацією того, хто навчається.

На нашу думку, ці коуч-технології сприяють формуванню умінь самоорганізації і саморегулювання освітньої діяльності тих, хто навчається. Ефективною, також є вправа «Зміни перспективу», яка дозволяє побачити і вивчити проблему з різних перспектив. Її мета – навчити розуміти точку зору іншого, побачити проблему очима іншої людини, подивитися на неї «під іншим

кутом», щоб дослідити ґрунтовніше, ширше. Коуч-технології в освіті дорослих можна застосовувати у процесі викладання різних дисциплін на практично-семінарських заняттях, для виконання науково-дослідних завдань, курсових і дипломних робіт з метою стимулювання самостійного пізнавального пошуку, прийняття рішень, розвитку незалежності, відповідальності, впевненості у власних можливостях. Здобувши уміння і досвід вирішення проблем у навчальних ситуаціях ті, хто навчається набувають компетенцій, які зможуть застосовувати в інших життєвих ситуаціях з метою саморозвитку і самореалізації.

Висновки. Таким чином, коуч-технології, які зазвичай розглядають лише як педагогічний супровід або створення оптимальних умов для розкриття потенціалу особистості, мають неабияке значення і для формування особистісного та професійного розвитку особистості, оскільки тренують здатність ефективно діяти і навчатися, розвивають навички самостійного пізнавального пошуку, самоуправління і ефективного менеджменту власної навчальної та професійної діяльності.

Література:

1. Романова С. М. Коучінг як нова технологія в професійній освіті. *Вісник Нац. авіац. ун-ту. Серія: Педагогіка. Психологія.* Київ, 2010. Вип. 3. С. 83-86.
2. Рудницьких О.В. Коучінг як інтерактивна технологія в освіті. *Вісник Дніпропетровського у-ту імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія.* Дніпропетровськ, 2014. № 2(8). С. 173-176.
3. Уитмор Дж. Коучинг высокой эффективности /Пер. с англ. Москва: Международная академия корпоративного управления и бизнеса, 2005. С. 168.